

Ma Jian: Nahý zadek a osm zubů malého spratka

Ma Jianova povídka z knihy **Ukažte mi jazyk poprvé v českém překladu Kamily Hladíkové.**

Slunce se zbarvilo do ruda a kolem něj se začala kupit bílá oblaka. Byla to předzvěst, že se brzy objeví červánky. Rozhlédl jsem se na všechny strany. Vysoké horské masivy na východě a západě byly holé a bez sněhu, kolem nich se na obzoru rýsovaly různě zvlněné kopečky, jež tvořily nižší horizont. Vypadá to, že budu muset přes hory. Za nimi se rozkládá západní část stepi Changthang, hustě posetá malými jezírky. Je to místo jako stvořené pro focení scenérie Tibetské náhorní plošiny. Krajina je tam však protkaná sítí říček a potoků a může se lehce stát, že v ní člověk zabloudí a nenajde cestu ven. Než jsem vyšplhal na jeden z těch kopečků, slunce už téměř zmizelo za obzorem. Využil jsem rychle ubývajícího světla a znovu jsem se spěšně rozhlédl kolem dokola. Cesta, kudy jsem přišel, už se ztrácela v temnotě, přede mnou se rozkládala jen zšeřelá širá pláň bez jediného světélka. Dnes večer budu zase spát venku. Přestal jsem pátrat po světlech lidských příbytků, našel si na vrcholu kopce místo, kde profukoval mírný větřík a posadil jsem se. Sušenky, co jsem si koupil v Palgön už jsem předtím dojedl, takže jsem z kapsy košile vytáhl jen kousek na troud suchého sýra čhur. Ukradl jsem ho předtím na trhu a když jsem si do něj tehdy kousl, byl tak kyselý, že jsem ho málem hned vyhodil. Když se však podrží chvíli v ústech, tak změkne, a i když je pořád tak strašně kyselý, že se nedá ani kousat, má přeci jen trochu mléčnou příchuť. Na tuhle chuť si člověk časem zvykne. Než začal foukat večerní vítr, rozbalil jsem rychle spacák a hned se do něj i s botami na nohou zavrtal. S pohledem upřeným k obloze jsem přemýšlel o tom věčném, nevyčerpatelném tématu – o lidském životě. To, co jsem spatřil tady v Tibetu, bylo něco úplně jiného, než na co jsme zvyklí v Číně. Pro nás je velice zvláštní přístup Tibeťanů ke smrti – nemají z ní strach, je to pro ně jen přechod z jednoho stavu do jiného. Na druhou stranu jsou tu však těžko pochopitelné zástupy věřících, donekonečna odměřujících cestu k chrámům vlastními těly. Proč se ti lidé tolik bojí božího trestu? Pociťl jsem hlad. Žaludek jsem měl úplně prázdný. Jen trocha vzduchu se mi chvíli převalovala a dmula v břiše, než se dostala do střev a pak konečnickem z těla ven.

Otočil jsem se. Takhle to bylo pro můj žaludek o něco snesitelnější. Ochladilo se. Vzpomněl jsem si na zážitky z předešlých nocí pod širou oblohou a zvedl jsem hlavu, abych se podíval, odkud vane vítr. Je to dobré, můj pach jde po větru směrem k západu. V těch místech teče říčka a za ní se rozkládá jen rovina. I kdyby mě vlci ucítili, přes řeku se nedostanou. Vytáhl jsem z batohu dýku, přivázal si ji na zápěstí a chystal se ke spánku. Hrůzou bez sebe jsem si představoval, jak přiběhne divoký jak a udupe mě k smrti, nebo že mi toulavý pes odnese batoh. Neslyšně se připlíží vlk a rázem mi překousne krk tenoučký jako sirka. Pár ďáblíků dole v pekle se možná dosyta nenajedlo a teď se na mě vrhnou a slupnou moje ucho, nos nebo ruku jako rozinku. Potom jsem začal přemýšlet o ženách, vzpomínal jsem na jejich lidským teplem žhnoucí ňadra. Kdybych si v tu chvíli mohl jedno takové ňadro polaskat, byl bych nelitoval pro ten jediný okamžik zemřít.

Náhle jsem maličko nalevo od směru kudy jsem přišel spatřil téměř nezřetelné nehybné světélko. Vytáhl jsem fotoaparát a pomocí teleobjektivu jsem si ho přiblížil. Tvarem trochu připomínalo horní otvor jurty, sloužící pro odchod kouře. Vylezl jsem ze spacáku a po tmě opatrně sestoupil z kopce. Trvalo mi dvě hodiny, než jsem stan našel. Pro jistotu jsem nejprve hlasitě zadupal, a když nevyběhl žádný pes, rozhrnul jsem závěs a vstoupil dovnitř. U otevřeného ohně seděl stařec a ani se nepohnul. Když jsem ho tibetsky pozdravil, otočil se směrem ke mně. Nejspíš proto, že předtím upřeně zíral do ohně, nemohl zpočátku rozeznat, kdo jsem. Teprve když jsem si sedl k ohni, poznal, že jsem Číňan. Zasmál se a čínsky se mě zeptal, kde jsem se tu vzal. Řekl jsem mu, že jsem přišel z hor, že jsem tam chtěl fotit červánky, a včera že jsem byl ve vesnici Dopa. Povídal, že už viděl lidi s fotoaparátem, před lety, když v klášteře Sera opravoval velkou bronzovou sochu buddhy. Každý den tam přijde spousta návštěvníků z Číny i z ciziny a za těch pár let se tam naučil několik jednoduchých čínských frází. Sundal jsem batoh a prohlédl si stan. Vůbec nic v něm nebylo. Kameny kolem ohniště byly dočerna očouzené, kočovníci si na tomto místě zřejmě často staví stan. On sem přišel nejspíš dnes nebo včera. Pátravě jsem se rozhlédl, jestli bych nenašel něco k snědku. Kromě několika starých ovčích kožešin, na nichž stařec seděl, a koňského vaku, tam byla ještě hliníková miska a jinak nic. Zeptal jsem se ho, jestli má nějaké jídlo, ale řekl, že nemá. Natáhl jsem si ruce nad oheň. Přitáhl blíž hromadu jačího trusu, čerstvě nasbíraného chrastí a vrbových větviček, kterou měl za zády, a začal si se mnou povídat. Měl jsem strašný hlad, a tak jsem mu jen neochotně přizvukoval. Potom vstal, přitáhl si opasek a vyšel z jurty. Já jsem si rozbalil spacák, přetáhl přes sebe jednu jeho ovčí kožešinu a usnul jsem. Potom jsem mlhavě zaslechl jakési prapodivné zvuky a

vyděšené dupání jačích kopyt venku před stanem. Polekaně jsem vytáhl nůž a vyšel ven. Stařec se právě vrátil, levou rukou pevně svíral roh statného jaka a pravou rukou mu držel tlamu. Zvíře v smrtelné hrůze ustupovalo dozadu. Chtěl jsem mu přispěchat na pomoc, ale potichu mě varoval, abych se nepřibližoval. Potom jaka pevně uchopil, vytáhl z opasku dýku a probodl zvířeti hrdlo. Sundal si klobouk, aby zachytil řinoucí se krev. Jak se býk zmítal v předsmrtné křeči, povolil stařec sevření a jedním pohybem ho prudce odstrčil. Zvíře se nejistým krokem odpotácelo směrem, odkud ho přivedl. Stařec mi podal klobouk po okraj naplněný krví. Pij, řekl. Vrátil se na ovčí kožešinu, vytáhl cigaretu a zapálil si. Na ukazováčku mu zůstalo pár kapek jačí krve, vložil prst do úst a začal ho sát. Položil jsem klobouk s krví stranou a pozoroval, jak z něj stoupá pára a jak pomalu mizí pěna na povrchu. Už se mi nechtělo spát, a tak jsem se s ním dal do řeči. Čekal jsem, až krev v klobouku ztuhne.

Byl kočovníkem z oblasti Kjiwa, před půl rokem odtamtud ale odešel do Žikace, kde chtěl prosit buddhu za odpuštění hříchů. Aby mohl obětovat v klášteře Tašilhünpo, prodal všechny jaky i ovce. Ptal jsem se ho, z čeho teď bude žít. Říkal, že se chystá na posvátnou pouť k hoře Kailás a k jezeru Maphamjumccho smýt pět smrtelných hříchů. Vyprávěl, že má ještě dceru. Zeptal jsem se ho, proč jeho dcera není s ním. Zmlkl a třeštil chvíli očima po místnosti. Pochopil jsem, že by se rád napil kořalky, proto jsem vytáhl cigarety a jednu mu hodil.

Když dovyprávěl svůj příběh, rozčileně jsem si vzpomněl na jednu dívku, kterou jsem potkal, ale váhal jsem a nakonec jsem mu o ní vůbec neřekl. Jednak jsem se bál, že by mě snad zabil a také jsem měl strach, že kdyby se dozvěděl, jak jeho dcera dopadla, okamžitě by zešílel.

Vyprávěl zhruba tohle (nepodstatné drobnosti jsem vynechal):

„Prodal jsem všechny dobytek a odešel do kláštera Tašilhünpo modlit se k buddhovi, aby držel ochranou ruku nad mou dcerušku, aby se jí nic zlého na tomto světě nepřihodilo a abychom se po smrti znovu setkali v nebi. A také modlit se k buddhovi za odpuštění pro mou hříšnou duši. Devětačtyřicetkrát jsem obešel svatyni buddhy Majtréji, aby mi po smrti bylo dovoleno vystoupit vysoko na nebesa.”

„Spáchal jsem moc hříchů.”

„Když jsem byl malý, kojila mě matka až do čtrnácti let. Její mléko stále nevysychalo. Můj otec byl toho roku zabit při krvavém potlačení povstání. Tady v těch končinách žije jen pár kočovnických rodin, kdo sem přijde, sám se na vlastní oči přesvědčí. Když mi bylo šestnáct, vyspal jsem se se svojí matkou. Každý rok o slavnosti žotön a v době stříhání ovcí jsem sice jezdil do vesnice Kjiwa a viděl jsem tam i jiné ženy, ale nic mi nedošlo, naopak ještě víc jsem potom Inul k matce. Někdy plakávala, ale nemohla už nic dělat, byl jsem přece jen její mužský, kterého si sama odmalička vypiplala. Od té doby, co zemřel otec a ona se starala jen o mě, nestýkala se už ani ostatními pastevcí. Jednoho roku jsem se doslechl, že v klášteře Sera budou opravovat bronzovou sochu buddhy, využil jsem příležitosti, opustil matku a odjel do Lhasy. Víš, v té době už bylo mojím dceřím devět let. Kdyby se tehdy bývala dozvěděla, že ji porodila moje matka, hanbou by se propadla.”

„Tam venku jsem pochopil spoustu věcí, ale nikomu jsem neřekl, jaký hřích jsem spáchal. Každý den po práci jsem chodil do hlavního chrámu klanět se Buddhovi, abych očistil svoji duši a smyl svoje provinění. Ale za tu dlouhou dobu už jsem si vypěstoval zvyk sát ženské bradavky. Celé ty roky ve Lhasě jsem měl všech deset prstů rozkousaných do krve.”

Vzpomněl jsem si, jak si předtím, s lačným výrazem nenasytného kojence, sál prst od jačí krve. Byl černý jako čert. Chumel havraních vlasů si svazoval červeným provázkem a na spáncích od ohně zbarvených do ruda mu zřetelně vystupovaly žíly. Při řeči neustále divoce gestikuloval a pramen vlasů, jež mu vyklouzl zpod provázku, se mu komíhal nad čelem jak při vyprávění prudce škubal hlavou. Šel z něj téměř strach.

„Po pěti letech jsem usoudil, že moje vina už je odčiněná a vrátil jsem se domů. Mojí dceři Mačhung bylo v té době už třináct let. Přivezl jsem jí dokonce nějaké šaty a pár vysokých kožených bot.“

„Ve třinácti si už také uměla ušít zástěru pangdän. Přesto se mi někdy schoulila do náruče a nechala mě, abych jí učesal vlasy tak, jak si je češou dívky ve městě. Neuplynuly ani dva roky a vyrostla z ní slečna. Byla přesně jako její matka – ta prsa, ta šíje... Možná to nevíš, ale my pastevci chodíme v létě muži i ženy všichni do půl těla nazí.“

Řekl jsem, že to vím a zeptal jsem se, co jeho matka.

„Umřela druhý rok potom, co jsem se vrátil,“ odpověděl a pokračoval:

„Když se mnou Mačhung jezdila na koni shánět jaky, její prsa poskakující nahoru dolů mi nedávala spát. Jednou jsem se neudržel, chytil jsem jačí krávu a zběsile jí začal sát vemeno. Mačhung to všechno viděla. Od toho dne už se přede mnou nesvlékala a nechtěla se mnou spát v posteli. Začal jsem pak pít, protože jsem věděl, že se znovu objevil můj starý zlozvyk.“

„Loni v létě se tu objevil potulný prodavač leopardích kožešin a starožitností, Thubpa se jmenoval. Byl to docela vzdělaný člověk, dokonce i čínsky uměl. Tvrdil, že byl předtím kádrem ve Lhase, ale byl to ve skutečnosti mizera, na kterého po smrti čekají pekelná muka. Tahal s sebou hliněné kotlíky, plastické termosky, pestrobarevné šňůrky a jiné podobné věci, co jsou u nás pastevců často potřeba.“

Vsadím se, že se zamiloval do tvé dcery, přerušil jsem ho.

„Ustlal si vedle mé dcery a v noci s ní spal. Když jsem té noci slyšel tiché sténání Mačhung, nemohl jsem to snést. Ale zároveň mě hned napadlo, že bych ji mohl za Thubpu provdat, snad bych tím zabránil, abych se na ní nedopustil dalšího hříchu. Od toho dne jsem si zase začal kousat prsty.“

„Thubpa tu zůstal asi deset dní. Mačhung ho celé dny obskakovala a on jí dal plastovou sponu do vlasů a náramek. V těch dnech jsem zůstával dlouho na pastvinách, abych jim uvolnil stan. Ale s Thubpou to bylo čím dál horší. Nebylo mu ani třicet, ale nadávat ženské, to uměl jako starý chlap. Kdyby ho Mačhung neměla tak ráda, byl bych mu hned dal co proto.“

„Večer před jejich odjezdem jsem se strašně opil. Neměl jsem ten večer tolik pít.“ Byl velmi rozrušený a při vyprávění se na mě stále upřeně díval. Všiml jsem si, že krev už ztuhla. Vyklopil jsem ji, vrátil mu klobouk a pak jsem nožem uřízl půlku a podal mu ji. Vzal si ji aniž by se na ni podíval, roztřesenou rukou si z ní kus utrl a začal jíst. Bylo mi ho skoro líto.

„Thubpa mi pořád doléval,“ zvedl hlavu a podíval se na mě.

Pochopil jsem, že lže, proto jsem sklonil hlavu a upřel pohled na kus jačí krve. Místo, z kterého jsem si odkrojil, se v záři ohně matně lesklo. Zdálo se mi, že po jeho obličejí přeběhl záblesk světla odražený z mého nože.

„Thubpa byl nejspíš také na mol. Na začátku jsem mu ještě domlouval, aby se o mou dcerušku dobře staral, tak těžko jsem ji vychovával! Sliboval, že na ni bude hodný.“

„V tu chvíli, kdy mi poprvé řekl tatínku, musel jsem se smát. Potom jsem mu ale řekl, že Mačhung je dcerou mé matky. Vzpomínám si, jak Mačhung tenkrát vykřikla a pak začala Thubpovi vysvětlovat, že mluvím nesmysly. Thubpa byl ale v dobré náladě a znovu mi nalil. To mě jen povzbudilo a začal jsem Thubpu přesvědčovat, aby mi Mačhung na tu poslední noc nechal. Thubpa souhlasil, ale Mačhung se vymrštila a vrhla se na mě. Když na ní Thubpa křikl, že pokud se se mnou nevyspí, nevezme ji odsud pryč, strnula.“

„Když se rozednilo a já se probudil, zjistil jsem, že ležím na Mačhung. Její levá bradavka byla rozkousaná do krve. Všechno to napětí, který jsem v sobě po celá léta dusil, jsem si té noci vybil na Mačhung. Nejdřív jsem myslel, že se mi to jen zdálo. Vyšel jsem ven vymočít se a trochu se probrat. Vrátil jsem se pak do stanu a viděl ji tam. Kusem šatů si zakrývala rozkrok. Vyběhl jsem zase ven, skočil na koně a ujel pryč.“

„Jakmile ve stepi padla jinovatka, sebral jsem stádo a odjel s ním do Daglhy. Věděl jsem, že už mě nikdy nemůže považovat za svého otce, ale přesto jsem ji ještě chtěl vidět. Poptával jsem se v Daglhe, ale nikdo tam o ní neslyšel. Potom jsem se ptal v jednom krámě s koňskými postroji, říkali, že před pár měsíci tu projížděl jakýsi obchodník s kožešinami a měl s sebou i ženu. Prodavač se mě ptal, jestli ta žena neměla na hlavě šperk s velikým tyrkysem, kulatý obličej a trochu napuchlé oči. Také říkal, že ten obchodník té ženě pořád nadával a podle přízvuku bylo znát, že pochází od Žikace. Tak jsem prodal celé stádo a odjel do Žikace.“

Když jsem tam dorazil, neodvažoval jsem se přiznat, že hledám svou dceru. Všude jsem se vyptával po chlapíkovi jménem Thubpa, až jsem na ulici narazil na obchodníka s kožešinami, co Thubpu znal, ale říkal, že už odtud odjel někam za obchodem. Asi dvacet mil od Žikace jsem našel Thubpovu rodinu. Mačhung tam nebyla. Tak jsem se vyptával Thubpovy matky, že jsem z rodiště Mačhung, a že jí mám něco vyřídit. Ale stará paní spustila: “Vy hledáte tu děvku? Tu už jsem odsud dávno hnala svinským krokem. Takovou nečistou ženštinu bych doma nesnesla. Tfuj tfuj tfuj! Aby ji sám slitovný Avalókitéšvara poslal do horoucích pekel!”

„Potom jsem šel do kláštera Tašilhünpo a několik dní v kuse se modlil. Věřící v chrámu mi vyprávěli, že sem občas chodí jedna dívka, ještě jí není ani dvacet. Spává tu prý s různými povaleči a žije z almužen poutníků. Říká se o ní, že pochází z oblasti kolem Kjiwy, a že její přirození tak strašně zapáchá, že ji žádný muž nechce. Všichni svorně proklínali jejího otce. Sotva jsem takové řeči vydržel poslouchat. Od té doby jsem celé dny bil před buddhou hlavou o zem, abych smyl své hříchy. Prosil jsem, aby se buddha slitoval a pomohl mi najít moji Mačhung.“

Říkal toho ještě hodně, ale jeho příběh byl zhruba tento. Teď už si nepřál nic než smrt. Slyšel, že věřící, kteří se vydali na posvátnou pouť kolem hory Kailás, v horách často zemřou. Čím vícekrát člověk horu obejde, tím výš do nebe se pak po smrti dostane. A on nemá nejmenší důvod, aby se z cesty vracel živý. Zvedl jsem hlavu a podíval se na otvor ve špičce jurty. Prosvítalo tam už trochu světlo. Můj žaludek však ještě nestačil syrovou krev strávit, stále znovu se mi vracela její smrdutá chuť. Snědl jsem pár stroužků česneku a začal se připravovat k spánku. On se také svalil na svou kožešinu, pod hlavu si místo polštáře dal hliníkovou misku a jeho rty neslyšně drmolily šestislabičnou mantru óm mani padme húm. Jurta byla plná zápachu z jeho úst. Ležel jsem a myslel na dívku, kterou jsem potkal na Barkoru – kulatý obličej, tváře do ruda ošlehané vysokohorským větrem. Na hlavě však neměla šperk s velkým tyrkysem, naopak, její vlasy vypadaly jako useknutý, do jednoho chumlu zcumláný jačí ohon. Neustále si prsty jedné ruky přihlazovala neposedný chomáč vlasů, který jí padal do obličeje. Když si všimla, že ji někdo pozoruje, zdvihla prudce hlavu a na příchozího se plaše usmála. Když se u ní člověk zastavil, ale nic jí nedal, začala ještě vyplazovat jazyk. Spodní víčka měla trochu nateklá, ale když se usmála, oči se jí rozzářily zvláštním hebkým svitem a také její rty v úsměvu hned zčervenaly jako třešničky. Byl to přesně ten utrápený, ale přesto přímočarý a nezištný, širošířé stepi podobný úsměv dívky, jež celý svůj život strávila na náhorní planině. Přelidněné tržiště plné prachu a hluku ji ničilo. Kdyby se bývala nedržela prodejního pultu jakéhosi stánku s hovězím masem, lidé by ji jistě ušlapali k smrti. Na čele té dívky byla už vrytá spousta vrásek, nejspíš to bylo tím, jak neustále zvedala při žebrání hlavu. Kdykoli postřehla, že se u ní někdo zastavil, a že ji lituje, uchopila do rukou své levé ňadro, sklonila se a začala si sát bradavku. Občas při tom zvedla obličej, aby se na dotyčného usmála. Bradavku už měla od neustálého cucání celou zduřelou a téměř průsvitnou. Někdy se kolem ní prosmýklo pár toulavých psů, usadili se pod pultem s hovězím masem a čekali, jestli jim někdo nehodí nějaký odřezek.

(1987)

povídka z knihy *Ukažte mi jazyk*

přeložila Kamila Hladíková

foto © Festival spisovatelů Praha